

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮНИЙ
АСУУЛГА

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон
Утас: 26-70-16, Факс: 32-70-16
E-mail: stategreathural@parliament.mn
http://www.parliament.mn

2017. 12.28 № 20

Асуулга тавих тухай

Таны амар амгаланг айлтган мэндчилье.

Монгол Улсын нэгдсэн төсөв, 2018 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хэрэгжих төсвийн тухай хууль нь эдийн засагт сөргөөр нөлөөлөх эрсдэл үүсгэж болзошгүй байгаагаас болгоомжилж Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 69 дүгээр тогтоолыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Засгийн газраас авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар Монгол Улсын Их хурлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.13 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Ерөнхий сайд Танд дараах асуулгыг тавьж байна.

Тухайлбал газар ашиглах, эзэмших эрх, ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн олголт, шилжүүлэг, далд худалдаатай холбогдон үүсдэг маргаантай асуудлуудыг цогц байдлаар шийдвэрлэн ил тод, нээлттэй байдлыг бий болгох замаар төсвийн орлогын нэмэлт эх үүсвэрийг бүрдүүлэх зорилгын хүрээнд батлагдсан Монгол Улсын 2018 оны төсвийн тухай хуулийн дагалдах хууль, тогтоомжийн өөрчлөлтүүд, Ашигт малтмалын тухай хууль, Газрын тухай хууль, Татварын ерөнхий хууль, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хууль, Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн тухай хуульд тус тус хэрхэн тусгагдсан талаар тайлбарыг дор дурдсан чиглэл бүрээр авахаар асуулгад тусгаж байна. Үүнд:

1. Ашигт малтмалын тухай хууль нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль:

1.1. Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийг өргөдлөөр болон сонгон шалгаруулалтын журмаар олгогчийг өөрчлөн 2018 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс зөвхөн сонгон шалгаруулалтын журмаар олгохоор болсон. Энэ нь тусгай зөвшөөрлийг өргөдөл нэрээр шууд гарын үсгээр олгодог, улмаар цөөн хэдхэн компани, хувь хүмүүс олноор эзэмшиж түүнийгээ далд хэлбэрээр бэлэглэх, шилжүүлэх замаар худалдан борлуулж татвар төлдөггүй буруу жишгийн үндсийг таслах зорилготой ч дээрх асуудлууд нь өргөдлийн тогтолцооны гажуудал гэхээс илүүтэйгээр тусгай зөвшөөрөл олгоход хяналт дутмаг байснаас үүссэн гэж үзэж байна. Өргөдлийн тогтолцоог халж, зөвхөн сонгон шалгаруулалтын журамд шилжсэнээр ямар хэмжээний бодит эдийн засгийн үр өгөөж нэмэгдэх, ямар эдийн засгийн тооцоолол дээр хэрхэн үндэслэсэн талаар.

1.2. Зөвхөн сонгон шалгаруулалтын журмаар тусгай зөвшөөрлийг олгосноор уул уурхайн салбарын үндэс суурь болсон хайгуулын ажлын цар хүрээ хумигдах, хайгуулын идэвхжил буурах эрсдэлийг тооцсон талаар.

1.3. Тусгай зөвшөөрлийг зөвхөн сонгон шалгаруулалтын журмаар олгосноор тендерийн будилаан, авлига, хээл хахуулын асуудалтай тулгарч болзошгүй. Үүнээс сэргийлэх ямар арга хэмжээ хууль, тогтоомжийн өөрчлөлтүүдэд тусгагдсан талаар.

1.4. Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийг бусдад шилжүүлэхэд зайлшгүй бүрдүүлэх баримт бичигт Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.14 дэх заалтад заасан аргачлалын дагуу тооцсон үнэ, тайлбар, танилцуулга нэмэгдэж орсныг хэрхэн бодитой тооцсон эсэх.

1.5. Эрх борлуулсны орлогод албан татвар ногдуулах аргачлал, ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн үнэлгээ тооцох аргачлалыг тус тус Сангийн сайд батлах юм байна. Аргачлалууд хэрхэн батлагдах нь чухал ач холбогдолтой тул геологи, уул уурхайн салбарын онцлогийг тусгаж хууль тогтоомжоос давсан аргачлал, журам батлахгүй талаар ямар арга хэмжээ авч байгаа талаар.

1.6. Ашигт малтмалын тухай хуулийн 49 дүгээр зүйлийн 49.12-т Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.11-т тодорхойлсон “эцсийн эзэмшигч” ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийг шууд бусаар шилжүүлсэн тохиолдолд 16.14 дэх заалтад заасан аргачлалын дагуу тооцсон үнэ, тайлбар, танилцуулгыг харьяалагдах татварын албанд мэдэгдэнэ гэж заасан байна. “Эцсийн эзэмшигч” гэдэг нэр, томъёог хэрхэн ойлгох талаар.

2. Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль

2.1. Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн тухай хуулийн 3.1.11-т “эцсийн эзэмшигч” гэж өөрийн эзэмшиж буй хувьцаа, хувь оролцоо, эсхүл саналын эрхийн үндсэн дээр хуулийн этгээдийн хяналт, удирдлага, хөрөнгийг шууд, эсхүл нэг болон түүнээс дээш үргэлжилсэн хэлхээ холбоо бүхий хуулийн этгээдийн хувьцаа, хувь оролцоогоор төлөөлүүлэн удирдан чиглүүлж буй дараах этгээдийг:

- а) хуулийн этгээдийн хамгийн их саналын эрхийг эзэмшдэг;
- б) хуулийн этгээдийн хувьцааны тоо, эсхүл зах зээлийн нийт үнэлгээний хамгийн ихийг эзэмшдэг;
- в) адилтгах бусад.”

хэлнэ гэж заасан байна. Ямар тооцоололд үндэслэн дээрх тодорхойлолтод хувь, хэмжээ заалгүй “хамгийн их” саналын эрх, хувьцааны тоо, зах зээлийн үнэлгээ гэж заасан талаар.

3. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль

3.1. Эрх борлуулсны орлогод тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж буй аж ахуйн нэгжийн хувьцаа, хувь оролцоог шилжүүлэх замаар буюу тусгай зөвшөөрлийг шууд бусаар шилжүүлснээс олсон орлогыг хамааруулж өмнө нь эргэлзээтэй, тодорхойгүй байсан зохицуулалтын тодорхой болгосон нь сайшаалтай ч “эцсийн эзэмшигч” гэх нэр томъёо, татвар ногдуулах механизм, үнэлгээний аргачлал зэрэг нь төдийлөн ойлгомжгүй байна.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.12-т “эрх эзэмшигч түүний эцсийн эзэмшигч шилжүүлсэн хувьцаа, хувь оролцооноос тухайн ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцаанд ногдох хэмжээгээр тусгай зөвшөөрлийн үнэлгээнээс хувь тэнцүүлэн албан татвар ногдуулах орлогыг тодорхойлно” гэж заажээ. Үүнтэй холбогдуулан:

3.1.1. Уул уурхайн салбарт үйл ажиллагаа явуулахад шаардагдах их хэмжээний хөрөнгө, мөнгийг гадаадын хөрөнгийн биржид хувьцаагаа нээлттэй арилжих байдлаар босгох нь олонтаа байдаг. Хэрэв тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч аж ахуйн нэгжийн эцсийн эзэмшигч нь гадаадын хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй нээлттэй компанийн хувьцаа эзэмшигч байх тохиолдолд нээлттэй компанийн хувьцаа арилжигдах тухай бүр эцсийн эзэмшигч өөрчлөгдөж улмаар эрх борлуулсны татвар ногдуулах нөхцөл байдал үүсэж байгаа нь гадаадын хөрөнгө оруулалтын орчинд таагүй нөлөөлөх, хуульд заасан шаардлагыг биелүүлэхтэй холбоотой тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид үүсэх хүндрэл, эрсдэлүүдийг хэрхэн авч үзсэн талаар.

3.1.2. Эцсийн эзэмшигчид хувьцаагаа борлуулсан эсвэл арилжсанаас олсон орлогод бус шилжүүлсэн хувьцаа, хувь оролцооноос тухайн ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьцаанд ногдох хэмжээгээр тусгай зөвшөөрлийн үнэлгээнээс хувь тэнцүүлэн албан татвар ногдуулахаар байгаа нь Монгол Улсын татварын орчныг таагүй, тогтворгүй болгоно гэж үзэж байна. Нэн ялангуяа, гадаадын хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй аж ахуйн нэгжийн хувьцааг худалдан авах, арилжих хөрөнгө оруулагчдын тоо эрс багасах, хувьцааны үнэ буурах нөхцөл байдлыг үүсгэх юм. Нөгөөтэйгөөр, энэ нь их хэмжээний хөрөнгө, мөнгө шаардлагатай томоохон төсөл, хөтөлбөрүүдэд хэрхэн нөлөөлж болзошгүйг судалж эрсдэлийг тооцсон талаар.

3.1.3. Аргачлалын дагуу ногдуулах татварын хэмжээ, тусгай зөвшөөрлийн үнэлгээг тодорхойлох тул тусгай зөвшөөрлийн хэлцэл хийх үеийн үнэлгээг

үнэн зөв бодитоор гаргахуйц, татварын орчныг тогтвортой хэвээр байлгах аргачлал батлахаар ямар арга хэмжээ авч байгаа талаар.

3.1.4. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.2.-т заасны дагуу эрх борлуулсны орлогод "хуулийн этгээд, түүний эцсийн эзэмшигч хувьцаа, хувь оролцоогоо бусдад шилжүүлэх замаар газар эзэмших, ашиглах эрх, ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн эцсийн эзэмшигчийг өөрчлөх замаар олсон орлого"-ыг хамааруулжээ. Ийнхүү тодорхой хугацаанд ашигт малтмалын хайгуулын үйл ажиллагаа эрхэлсэн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, мөн хугацааны туршид газар эзэмшиж барилга, байшин барьж үр шимийг нь хүртсэн газар эзэмшигчийг адилтган авч үзэж тусгай зөвшөөрөл, газрын үнэлгээнээс адил хэмжээгээр татвар ногдуулж байгаа нь хэрхэн үндэслэлтэй эсэх талаар.

3.2. Татварын ерөнхий хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хууль

3.2.1. Татварын ерөнхий хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлд заасны дагуу ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөлтэй хуулийн этгээд нь эцсийн эзэмшигчийн мэдээллээ 2018 оны 06 дугаар сарын 01-ний дотор Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн газар, харьяа татварын албанд нөхөн бүртгүүлэх юм байна.

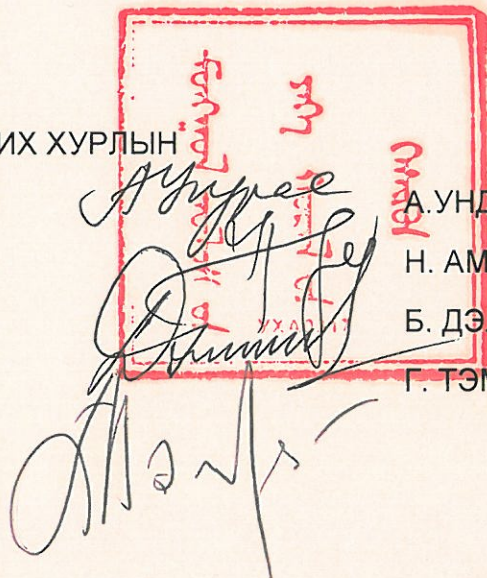
Стратегийн ач холбогдол бүхий салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгжид гадаадын хөрөнгө оруулалтыг зохицуулах тухай хуулийг 2012 онд баталж стратегийн ач холбогдол бүхий салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгжийн эцсийн эзэмшигчийг бүртгэсний үндсэн дээр холбогдох тусгай зөвшөөрлийг олгохоор хуульчилсан нь гадаадын хөрөнгө оруулагчдыг үргээж, эдийн засагт их хэмжээний гарз хохирлыг учруулсан гашуун туршлага бидэнд бий. Төсөвт 36.0 тэрбум төгрөгийн орлогыг бүрдүүлэхээр гадаадын хөрөнгө оруулалтын орчинд сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй эрсдэлтэй алхам хийх нь эдийн засгийн нөхцөл байдал төдийлөн сайнгүй байгаа энэ цаг үед зөв эсэх талаар.

4. Монгол Улсын 2018 оны төсвийн тухай хуулийн батлах хүрээнд батлагдсан дагалдах хууль, тогтоомжийн өөрчлөлтүүд (нэн ялангуяа Ашигт малтмалын тухай хууль болон татварын хуулиудад орсон өөрчлөлтүүд) Олон Улсын Валютын сангийн хөтөлбөр хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан тавьсан шаардлага, хэлэлцээртэй нийцэж байгаа талаар.

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 33 дугаар зүйлийн 33.1.2 дах заалтыг үндэслэн асуулгын хариуг УИХ-ын нэгдсэн чуулганаар 2018 оны 1-р сардаа багтаан хэлэлцүүлэх саналтай байна. Уг асуудалд хандахдаа төсвийн тогтвортой байдлыг хангаж сүүлийн 10 жилийн бодит гүйцэтгэлд тулгуурлан тоо баримттай, бодит үндэслэлтэй, ирээдүйн төсвийн орлогыг бүрдүүлэхэд чиглэсэн үр дүнтэй байхыг чухалчилж байна.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН

ГИШҮҮН

А.УНДРАА

Н. АМАРЗАЯА

Б. ДЭЛГЭРСАЙХАН

Г. ТЭМҮҮЛЭН